
Sami Ylistö

Liukuportaat, karuselli vai kummitusjuna? Aktivoitintoimenpiteiden tarkoitettut ja tarkoitta- mattomat seuraukset pitkäaikaistyöttömien nuorten haastattelupuheessa

Tiivistelmä

Erilaiset työllistämistoimenpiteet ovat keskeinen työvoimapolitiittinen keino, jolla pyritään edistämään työttömien työllistymistä. Nuoret ovat olleet yksi keskeisimmistä näiden toimenpiteiden kohderyhmistä. Siitä huolimatta tällä hetkellä on saatavilla vain niukasti tutkimustietoa siitä, millaisia myönteisiä ja kielteisiä seurauksia työllistämistoimenpiteisiin osallistumisella on erityisesti syrjäytymisvaarassa oleville nuorille. Tässä artikkelissa tätä vaikeasti lähestyttävää ongelmaa tutkitaan pitkäaikaistyöttömien nuorten haastatteluaineiston pohjalta. Tutkimuksen tavoite on selvittää, millaisia toivottuja ja ei-toivottuja seurauksia työllistämistoimenpiteisiin osallistumisella on ollut pitkäaikaistyöttömien nuorten itsensä arvioimana. Aineisto sisältää 28 pitkäaikaistyöttömän nuoren elämäntilanteen haastattelua, joita on analysoitu teemattaisen narratiivisen analyysin avulla. Tulosten tulkinnan teoreettisena viitekehyksenä käytetään Anthony Giddensin rakenteistumisteoriaa. Analyysissä nuorten kokemukset tiivistetään kolmeen tarinatyyppiin, jotka ovat aktiivisuuden liukuportaat, karuselli ja kummitusjuna. Nämä tarinatypit kuvaavat erilaisia työllistämistoimenpiteiden seurauksia pitkäaikaistyöttömien nuorten kokemusten näkökulmasta. Tutkimus osoittaa, että työllistämistoimenpiteet voivat auttaa nuoria murtamaan työttömyyttä ylläpitävän noidankehän, mutta työllistämistoimenpiteisiin osallistumiseen sisältyy myös huomattavia riskejä.

Avainsanat: työttömyys, pitkäaikaistyöttömyys, elämäntilanteen hallinta, aktiivisuus, työvoimapolitiittiset toimenpiteet

Johdanto

Aktiiviset työvoimapolitiittiset toimenpiteet ovat olleet OECD-maissa 1990-luvulta lähtien tärkein työttömyyden hoitokeino (Immervoll & Scarpetta 2012, 2) ja erityisesti nuoret ovat olleet sen keskeinen kohderyhmä (Dietrich 2012, 9; Karjalainen 2013, 217). Aktiivisen työvoimapolitiikan rinnalla on harjoitettu myös aktiivista sosiaalipolitiikkaa, joka tarkoittaa toimeentulotukea saavien asiakkaiden aktivointia työmarkkinoille (Karjalainen 2011, 232). Käytännössä se on tarkoittanut kuntouttavan työtoiminnan lisääntyvää käyttöä toimeentulotukiasiakkaiden parissa sekä toimeentulotuen sanktioiden käyttöönottoa. Suomessa aktivointia on kohdistettu erityisesti ilman ammattitutkintoa oleviin alle 25-vuotiaisiin nuoriin (Haikkola 2019, 335–336; 2020, 252; Haikkola ym. 2017, 58), joiden on tulkittu olevan erityisessä syrjäytymisvaarassa (Paananen ym. 2019). Heiltä ehdollistettiin työmarkkinatuki vuosien 1996 ja 1997 lakiuudistuksen yhteydessä, ja vuonna 2012 samankaltainen koulutukseen liittyvä ehto lisättiin toimeentulotukeen. Lisäksi vuonna 2001 käyttöön otettu kuntouttava työtoiminta oli alun perin tarkoitettu lähinnä alle 25-vuotiaille nuorille. Tämän jälkeen nuorten aktivointia on vahvistettu 2005 nuorten yhteiskuntatakuulla, jota laajennettiin vuonna 2013 nuorisotakuuksi. Lisäksi nuoriin vaikuttavat myös muut työttömiä yleisesti koskevat aktivointiuudistukset, joita Suomessa on tehtailtu ahkerasti 1990-luvulta lähtien.

Aktivointipolitiikka sisältää paljon erilaisia työllistymistä tukevia kursseja, koulutuksia, valmennuksia ja työllistämistoimenpiteitä. Aktivointipolitiikka kattaa myös työttömien tulonsiirtoihin kohdistuvat sanktiot. Aktiivisella työvoima- ja sosiaalipolitiikalla on selkeä yhteys uusliberalistisiin (*neoliberal*) ajattelumalleihin (Haikkola 2019). Niiden mukaan vastikkeettomat tulonsiirrot ovat passiivista politiikkaa, joiden pelätään heikentävän työn vastaanottamisen kannustimia. Käytännössä aktivointipolitiikan nimissä työttömyyskorvausten ja toimeentulotuen maksumon on liitetty erilaisia työn vastaanottamiseen ja työllistämistoimenpiteisiin osallistumiseen liittyviä ehtoja (Keskitalo 2008, 52). Aktivointipolitiikkaa on kritisoitu toistuvasti, koska sen vuoksi haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisryhmiin on kohdistettu lisääntyvissä määrin velvoitteita (Carter & Witworth 2017; Wright & Patrick 2019), joihin he eivät välttämättä pysty vastaamaan. Aktivointitoimenpiteiden laajasta käyttöönotosta huolimatta niiden vaikutuksista nuoriin tiedetään vähän (Caliendo & Schmidl 2016, 1–4).

Tässä tutkimuksessa pyritään vastaamaan syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aktivointia koskevaan tutkimustiedon tarpeeseen. Heikossa työmarkkina-asetmassa olevien nuorten aktivointiin liittyviä kysymyksiä tarkastellaan pitkäaikaistyöttömien nuorten elämäkalkuhaastatteluiden avulla. Tutkimuskysymys on, millaisia työllistämistoimenpiteisiin liittyviä tarkoitettuja ja tarkoittamattomia seurauksia pitkäaikaistyöttömät nuoret kuvaavat haastattelupuheessaan. Tutkimus auttaa hahmottamaan, millaisia myönteisiä ja kielteisiä seurauksia työllistämistoimenpiteillä on niihin osallistuvien pitkäaikaistyöttömien nuorten näkökulmasta. Aineisto koostuu 28 pitkäaikaistyöttömän jyvaskyläläisnuoren elämäkalkuhaastattelusta, joita analysoidaan temaattisen narratiivisen analyysin keinoin. Kaikki haastatellut nuoret ovat olleet vähintään vuoden työttöminä alle 30-vuotiaina, ja tyypillisesti heidän työttömyyskertymänsä on huomattavasti pidempi. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys perustuu Anthony Giddensin (1984a; 1984b) rakenteistumisteoriaan. Teoria auttaa ymmärtämään työllistämistoimenpiteiden tarkoittamattomia ja tarkoitettuja seurauksia sekä niihin liittyviä palautekytkentöjä, joiden avulla on mahdollista hahmottaa aktivointitoimenpiteiden vaikutuksia nuorten toimintaan työmarkkinoilla.

Aktivointitoimenpiteiden arviointitutkimukset

Perinteisesti suurin osa aktivointitoimenpiteitä koskevasta tutkimuksesta on keskittynyt erilaisiin taloudellisiin mittareihin, joita ovat esimerkiksi työllistyminen, urakehitys ja tulotaso (Sage 2015). Työvoimapolitiittisia toimenpiteitä on arvioitu huomattavasti vähemmän sosiaalipoliittisten (Aho 2008, 54) tai pehmeiden vaikutusten (Alasalmi ym. 2022, 17) näkökulmasta, jotka liittyvät työttömien hyvinvointiin, elämänlaatuun, työ- ja toimintakykyyn tai köyhyyden, rikollisuuden sekä muiden sosiaalisten ongelmien lievittämiseen. Työllistämistoimenpiteiden toivotuista ja ei-toivotuista seurauksista ei ole tällä hetkellä saatavilla riittävästi tutkimustietoa (Heponiemi ym. 2008, 61; Sage 2015, 323). Siksi on tarpeen kysyä, missä määrin aktivointia on perusteltua järjestää sosiaalipoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja millaiset kohderyhmät voisivat siitä hyötyä (Aho ym. 2018, 72).

Aktivointitoimenpiteiden välittömät työllisyysvaikutukset ovat tutkimusten mukaan varsin vaatimattomia (Aho 2008, 45). Työllistämistoimenpiteiden työllis-

työmisvaikutukset ovat usein lähellä nollaa, tai ne voivat jopa pidentää asiakkaiden työttömyyttä. Nuorille suunnatut työllistymistä edistävät toimenpiteet ovat pääsääntöisesti vaikutuksiltaan heikkoja. Parhaita tuloksia työllistymisen näkökulmasta näyttävät tuottavan yksityisen sektorin työllistämistoimenpiteet. (Card ym. 2017; Immervoll & Scarpetta 2012; Kluve 2010; Martin 2015.) Suomen osalta työllistämistoimenpiteiden työllistymisvaikutuksia koskevat tutkimustulokset ovat saman suuntaisia (Aho ym. 2018; Ala-Kauhaluoma ym. 2004; Hämäläinen & Tuomala 2006; Jokiperä 2001; Karjalainen & Karjalainen 2010; Sundvall & Härmälä 2016; Tuomaala 2019). Toistuva osallistuminen aktivointitoimenpiteisiin ei vaikuta työllistymistodennäköisyyteen (Aho ym. 2018; Tuomaala 2019).

Työllistämistoimenpiteiden sosiaalipoliittisia vaikutuksia on tutkittu eniten psyykkisen hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutkimuksissa on havaittu, että aktivointi voi edistää työttömien minäpystyvyyttä, elämänlaatua, kompetenssin- ja kohe-rensintunnetta sekä vähentää masennus- ja ahdistusoireita. On myös havaittu, että työllistämisen interventioihin osallistuneet työttömät ovat tyytyväisempiä elämäänsä, heidän tulevaisuuden suunnitelmansa ovat selkeämpiä ja heidän mielenterveytensä on kohentunut. (Ala-Kauhaluoma 2005; Ala-Kauhaluoma ym. 2004, 155–170; Herbig ym. 2012; Juvonen-Posti ym. 2002; Sage 2015; Strandh 2001; Strandh ym. 2015; Vastamäki ym. 2009; Vinokur ym. 1995; 2000; Vuori ym. 2002.) Toimenpiteen jälkeen takaisin työttömäksi palaavilla psyykkiset vaikutukset ovat paljon heikompia kuin avoimille työmarkkinoille työllistyneillä (Ala-Kauhaluoma ym. 2004; Vastamäki ym. 2009). Lisäksi tutkimuksista löytyy hajanaisia viitteitä siitä, että aktivointitoimenpiteet voivat edistää terveellisiä elintapoja, vähentää yksinäisyyttä, vahvistaa luottamusta ja elämänhallintaa, tarjota mielekästä tekemistä, tukea arkirytmisiä ja tulevaisuuden uskoa, kohentaa taloudellista tilannetta, lisätä yleistä aktiivisuutta sekä parantaa työ- ja toimintakykyä (Ala-Kauhaluoma ym. 2004, 101–106; Karjalainen & Karjalainen 2010, 68; Luhtasela 2009; Martelin ym. 2013, 135–136; Parkkila-Puranen 2015; Sandelin 2014; Tammelin 2010, 58).

Tutkimukset ovat paljastaneet myös aktivointitoimenpiteiden ei-toivottuja seurauksia. Työllistämistoimenpiteisiin osallistuminen voi lisätä työttömien ahdistuneisuutta sekä heikentää heidän tyytyväisyyttä elämäänsä ja omanarvontunnetta (Carter & Witworth 2017, 809–810). Työttömät kokevat myös aktivointitoimenpiteisiin liittyvää painostusta, ja niihin voi liittyä epäonnistumisten ja osattomuuden kokemuksia (Luhtasela 2009, 34; Parkkila-Puranen 2015, 33). Sosiaalisen työllistämisen

organisaatioissa työskenteleminen voi olla leimaavaa (Ylikännö & Jolkkonen 2013), mielekkäistä työtehtävistä voi olla puutetta, eivätkä toimenpiteet aina vastaa asiakkaiden tarpeita (Sandelin 2014, 17–19). Työllistämistoimenpiteisiin liittyvät epäoikeudenmukaisuuden kokemukset, vaikutusmahdollisuuksien puute sekä erilaiset toimenpiteiden sisällölliset ongelmat voivat heikentää työttömien emotionaalista hyvinvointia (Näre & Näre 2022; Ylistö & Husu 2021). Erityisen suuri riski ei-toivotuille seurauksille on henkilöillä, joilla on elämänhallinnallisia ja stressinhallintaan liittyviä ongelmia tai alentunut työ- ja toimintakyky (Vastamäki 2010, 22). Aktiivointitoimien seuraukset eivät siis ole automaattisesti myönteisiä. Näiden ei-toivottujen seurausten tunnistaminen on työvoimapolitiittisten toimenpiteiden kehittämisen näkökulmasta vähintäänkin yhtä tärkeää kuin niiden tavoitteiden mukaisten vaikutusten seuranta.

Toiminnan tarkoitettut ja tarkoittamattomat seuraukset

Tässä tutkimuksessa työvoimapolitiittisten toimenpiteiden tarkoitettuja ja tarkoittamattomia seurauksia (*unintended/intended consequences*) lähestytään Anthony Giddensin rakenteistumisteorian näkökulmasta. Tämä käsitepari on osa rakenteistumisteorian muodostamaa kokonaisuutta (esim. Giddens 1984a, 303, 345, 347; 1984b, 181, 362), mutta Giddens on painottanut teoretisoinneissaan enemmän toiminnan tarkoittamattomia seurauksia. Hän korostaa toiminnan itseensä palautuvaa eli rekursiivista luonnetta (Giddens 1984a, 5, 25; 1984b, 24, 98), joka on rakenteistumisteorian yksi keskeisimmistä periaatteista. Tässä yhteydessä toiminnan itseensä palautuva luonne voidaan tulkinta eräänlaisiksi palautekytkennöiksi (esim. Boonstra ym. 2016, 879), joiden kautta toimijoiden tekemät valinnat ehdollistavat tulevaa toimintaa. Ajan myötä nämä palautekytkennät muodostavat myönteisiä tai kielteisiä kehiä, jotka joko edesauttavat tai heikentävät henkilön mahdollisuuksia toimia haluamallaan tavalla jatkossa (ks. Hvinden & Halvorsen 2018, 866).

Giddens korostaa teoriassaan toiminnan tarkoittamattomien seurausten merkitystä ehkä liiankin paljon. Siksi muut tutkijat ovat ottaneet toiminnan tarkoittamattomien seurausten rinnalle Giddensin alkuperäistä mallia vahvemmin myös toiminnan tarkoitettut seuraukset (esim. Ilmonen 1994, 319; Xiao ym. 2014, 3). Toiminnan tarkoitettut seuraukset ovat sellaisia toiminnan seurauksia, joihin toimija

on tekoihin ryhtyessään alun perin pyrkinyt (Giddens 1984a, 212, 303; 1984b, 181, 362). Sen sijaan toiminnan tarkoittamattomat seuraukset ovat sellaisia tekojen seurauksia, joita yksilö ei ole tekoihin ryhtyessään ennakoanut. Käytännössä toiminnan tarkoitetut ja tarkoittamattomat seuraukset sekoittuvat toisiinsa (Giddens 1984a, 303, 345, 347; 1984b, 181, 362) ja esiintyvät yksilöiden toiminnassa erilaisina painotuseroina. Toiminnan tarkoitettujen ja tarkoittamattomien seurausten väliset painotuserot kuvaavat sitä, missä määrin henkilön elämän tapahtumat ovat hänen hallinnassaan ja miten paljon niiden rinnalla tapahtuu hallitsemattomia asioita. Toisin sanoen kyse on elämäntapahtumien hallittavuudesta (ks. Ylistö 2009).

Toiminnan tarkoitetut ja tarkoittamattomat seuraukset muodostavat analyttisen käsiteparin, jonka avulla on mahdollista hahmottaa toiminnan mielekkyyttä niin toimijan omasta kuin muiden toimintaan osallistuvien osapuolien näkökulmasta. Eri osapuolien odotukset toiminnan sisällöstä ja sen tuloksista voivat poiketa toisistaan merkittävästi. Sen vuoksi erilaisiin rooleihin liittyvien odotusten ja näissä rooleissa toimivien yksilöiden tekojen välillä voi olla keskinäistä vastaamattomuutta (Giddens 1984b, 189).

Pitkäaikaistyöttömien nuorten elämäntapahtumien haastatteluiden narratiivinen analyysi

Aineisto koostuu 28 elämäntapahtuma-haastattelusta, joiden yhteispituus on 57 tuntia. Haastatellut nuoret ovat syntyperäisiä suomalaisia ja asuivat haastatteluhetkellä Jyväskylän alueella, ja he olivat olleet yhtäjaksoisesti työttöminä vähintään 12 kuukautta alle 30-vuotiaana. Työttömyyskertymä laskettiin laajennetun työttömyyden määritelmän mukaisesti (Montén & Tuomala 2003, 20), jolloin aktivointitoimenpiteet eivät katkaise työttömyyttä. Haastatellut nuoret kuuluvat siihen noin 4 prosentin suuruiseen nuorten ryhmään, jotka ovat erityisessä syrjäytymisvaarassa pitkittyneen työttömyyden ja kouluttamattomuuden vuoksi (Paananen ym. 2019, 123). Nuoret tavoitettiin tutkimukseen työttömiä kuntouttavien ja kouluttavien organisaatioiden kautta sekä lumipallo-otannalla työttömien omista verkostoista. Aineisto on kerätty heinäkuun 2012 ja maaliskuun 2013 välisenä aikana, minkä vuoksi nuoret käyttävät työvoimapolitiittisista toimenpiteistä vanhahtavaa terminologiaa. Aineiston keruun jälkeen on toteutettu useita työvoimapolitiittisiä uudistuksia, mutta

niistä huolimatta nuorten työllistämistoimenpiteitä toteutetaan edelleen suurimaksi osaksi samalla tavalla. Aineiston ikä ei siksi aiheuta merkittäviä ongelmia tutkimustulosten tulkintaan.

Tutkimuskysymys on, millaisia työllistämistoimenpiteisiin liittyviä tarkoitettuja ja tarkoittamattomia seurauksia pitkäaikaistyöttömät nuoret kuvaavat haastattelupuheessaan. Tutkimuskysymykseen vastataan käyttäen temaattista narratiivista analyysiä, joka keskittyy nuorten haastattelupuheen eksplisiittiseen sisältöön eli siihen, mitä haastatellut nuoret ovat tietoisesti halunneet sanoa (Hänninen 1999, 33). Analyysissä on huomioitu, että eletty elämä (*life as lived*) ja kerrottu elämä (*life as told*) eivät ole koskaan täysin sama asia (Thomson 2007, 77). Sen vuoksi nuorten haastattelupuhetta tulkitaan eräänlaisiksi rationalisoinneiksi (ks. Giddens 1984a, 5–6; 1984b, 99), joiden avulla nuoret tekevät elämänsä tapahtumista itselleen ja kanssaihmisille ymmärrettäviä.

Analyysin ensimmäisessä vaiheessa hahmotettiin pitkäaikaistyöttömien nuorten haastattelupuheesta aktivointitoimenpiteisiin osallistumista kuvaavat ydintarinat (Hänninen 1999, 33). Nuorten haastattelupuheesta tunnistettiin 33 ydintarinaa, jotka kuvasivat 82 aktivointitoimenpidettä. Ydintarinoita on enemmän kuin haastateltuja nuoria, koska osassa nuorten haastatteluista tarinatyyppi vaihtui elämäkulun vaiheiden myötä. Kahdella haastatelluista nuorista ei ollut lainkaan kokemusta aktivointitoimenpiteistä. Ydintarinoista kirjoitettiin juonitiivistelmät, joiden tarkoitus on hahmottaa haastattelupuheen kuvaaman tarinan tapahtumarakenne (*event core*) eli juoni (Apo 1990, 63). Analyysin toisessa vaiheessa juonitiivistelmät luokiteltiin aktivointitoimenpiteisiin osallistumista kuvaavaksi tarinatypologiaksi (Hänninen 1999, 33). Tarinatypologia perustuu nuorten haastattelupuheessa kuvaamiin työvoimapoliittisten toimenpiteiden tarkoittamattomiin ja tarkoitettuihin seurauksiin. Työvoimapoliittisten toimenpiteiden tarkoitettuja ja tarkoittamattomia seurauksia voidaan tarkastella nuorten mutta myös toimenpiteille asetettujen poliittisten ja organisatoristen tavoitteiden näkökulmista. Tässä tutkimuksessa työllistämistoimenpiteitä tarkastellaan ensisijaisesti niihin osallistuvien pitkäaikaistyöttömien nuorten näkökulmasta, mutta nuorten kokemuksia peilataan myös työvoimapoliittisille toimenpiteille asetettuihin poliittisiin ja yhteiskunnallisiin tavoitteisiin.

Toiminnan tarkoitettujen ja tarkoittamattomien seurausten tunnistamisessa hyödynnettiin Douglas Ezzyn (2001) työttömyyden narratiivista teoriaa. Sen keskeinen metodologinen ratkaisu on verrata työttömäksi jääneiden ihmisten puhees-

saan kuvaamia elämänsuunnitelmia (*life-plans*) sekä tulevaisuuteen liittyviä odotuksia (*desired future*) ja toteutuneita elämän tapahtumia toisiinsa. Nuorten odotuksista ja elämänsuunnitelmista poikkeavat tapahtumat ovat toiminnan tarkoittamattomia seurauksia, joita nuori ei ole toimintaan ryhtyessään ennakoanut. Vastaavasti nuorten odotusten ja elämänsuunnitelmien mukaiset tapahtumat ovat toiminnan tarkoitettuja seurauksia, koska ne ilmentävät niitä tavoitteita, joihin nuori on toimintaan ryhtyessään pyrkinyt. Tästä näkökulmasta pitkäaikaistyöttömien nuorten haastattelupuheesta tunnistettiin kolme työllistämistoimenpiteisiin osallistumista kuvaavaa tarinatyyppiä, jotka nimettiin seuraavien metaforien avulla: 1) liukuportaatt, 2) karuselli ja 3) kummitusjuna.

Aktivoinnin kummitusjunassa tapahtumien kulku ei vastaa nuorten odotuksia ja heidän tilanteensa heikkenee työvoimapoliittisten toimenpiteiden vuoksi. Tätä tarinatyyppiä hallitsevat toiminnan tarkoittamattomat seuraukset. Aktivoinnin karusellissa nuoret kuvaavat sekä työvoimapoliittisten toimenpiteiden aikaansaamia tarkoittamattomia että tarkoitettuja seurauksia. Aktivoinnin karuselli ei johda nuorten tilanteen merkittäviin muutoksiin. Sen sijaan aktivoinnin liukuportaissa työvoimapoliittisten toimenpiteiden seuraukset ovat nuorten odotusten ja suunnitelmien mukaisia. Aktivoinnin liukuportaissa työvoimapoliittiset toimenpiteet muodostavat etenevän jatkumon, jonka seurauksena nuorten tilanteessa tapahtuu positiivista kehitystä. Analyysin kolmannessa vaiheessa näihin kolmeen tarinatyypin kuuluvat tarinat yhdistettiin yhdeksi juonitiivistelmäksi, joka kuvaa tarinatyypin keskeisimpiä piirteitä (Hänninen 1999, 33). Näitä tarinakompositioita käytetään havainnollistamaan analyysissä muodostettuja tarinatyyppejä.

Aktivoinnin liukuportaatt

Aktivoinnin liukuportaatt on metafora, joka kuvaa aktivointitoimenpiteitä, jotka tuottavat palveluita järjestävien tahojen ja nuorten itsensä näkökulmasta pääosin tarkoitettuja seurauksia. Aktivoinnin liukuportaissa toisiaan seuraavat aktivointitoimenpiteet muodostavat loogisesti etenevän ja suunnitelmallisen jatkumon. Kertomusten etenevä juoni näkyy siinä, että nuoret kuvaavat lopputilanteensa aina jollain tavalla paremmaksi kuin lähtötilanteen ennen aktivointitoimenpiteisiin osallistumista. Nuorten haastattelupuheessaan kuvaama etenevä tapahtumakulku sisältää aktivointitoimenpiteisiin liittyviä positiivisia palautekytkentöjä, jotka

mahdollistavat nuorten hyvinvoinnin ja työllistymismahdollisuuksien vahvistumisen. Aktivoinnin liukuportaissa on havaittavissa romanttisen tarinan piirteitä: niissä tapahtuu positiivinen käänne, jonka seurauksena nuorten omanarvontunne vahvistuu ja he löytävät itselleen sopivan ammatin (Ezzy 2001, 46–48). Juhanin tarina on kompositio yhdeksän pitkäaikaistyöttömän nuoren haastattelusta:

Juhani on mielenterveysongelmista kärsivä nuori mies, joka on tarinan lähtötilanteessa tyytymätön elämäänsä. Muutoksen käynnistymiseen tarvittiin ulkopuolisen tahon tekemä aloite: etsivän nuorisotyön työntekijä avusti Juhania aloittamaan työharjoittelun. Ensimmäisen harjoittelun aikana Juhanin motivaatio oli heikko, mikä näkyi poissaoloina ja myöhästelynä. Harjoittelun aikana Juhanin vointi kuitenkin kohentui ja muun muassa pilven poltto vähentyi. Ensimmäinen harjoittelu johti nopeasti toiseen, mutta vielä toisen harjoittelun alkupuolella Juhanin tavoitteet liittyivät lähinnä oman työkyvyn testaamiseen. Puolivälissä toista harjoittelua Juhani pääsi tekemään itselleen mielekkäitä työtehtäviä, jotka olivat riittävän haastavia. Pian toisen harjoittelun jälkeen hän pääsi harjoittelupaikkaan palkkatukityöhön. Juhanin tarinan lopputilanteessa hänen vointinsa on kohentunut ja hänen työllistymismahdollisuutensa ovat parantuneet merkittävästi. Hänelle on luvattu työpaikka avoimilta työmarkkinoilta, ja työn on määrä alkaa kahden viikon päästä. Juhani kuvasi tuntojaan sanomalla, että olo on aika huikee!

Tarinan lähtötilanteessa nuoret eivät anna yleensä itsestään kovinkaan työkykyistä kuvaa, minkä vuoksi tarinan alkupuolella korostuvat usein kuntoutumiseen liittyvät teemat. Nuoret liittyvät tarinan alkutilanteeseen usein voimakasta tyytymättömyyttä, jota kuvaavat esimerkiksi ilmaisut *viha ja suuttumus* sekä *itsen syylistäminen*. Aineiston tyypillinen piirre on myös se, että nuoret eivät läheskään aina pysty oma-aloitteisesti muuttamaan tyytymättömyyttään muutokseen tähtääväksi toiminnaksi. Vain kaksi haastatelluista nuorista kertoi aloittaneensa muutokseen tähtäävän toiminnan ilman ulkopuolista apua. Neljän nuoren kohdalla muutos mahdollistui vasta kuntoutuksen tai lääkehoidon jälkeen, ja kolme nuorta ohjautui aktivointitoimenpiteisiin työvoimatoimistojen henkilökunnan tai etsivän nuorisotyön työntekijöiden aloitteesta. Haastatellut nuoret ovat usein tarvinneet alkuvaiheessa aktivointitoimenpiteiden tueksi sosiaali- ja terveydenhoidon palveluita. Myös motivaation puute on nuorten kertomuksissa yleinen aktivointitoimenpiteiden

alkuvaiheita kuvaavat teema, ja se ilmenee myös Juhanin tarinassa poissaoloina ja myöhästelyinä.

Tässä tarinatyyppissä nuorten hyvinvointia parantavat etenkin aktivointitoimenpiteisiin liittyvät kumuloituvat onnistumisen kokemukset, jotka vahvistavat nuorten itsetuntoa ja kohentavat mielialaa. Kumuloituvat onnistumisen kokemukset voivat muodostaa vastavoiman työttömyyden lannistaville ja toiminnan mahdollisuuksia rajoittaville piirteille (ks. Fryer 1994). Lisäksi tavoitteiden saavuttaminen on jollaisenaan hallinnan tunnetta ja hyvinvointia vahvistava kokemus (Wiese 2007, 308). Onnistumisen kokemusten kumuloituminen on mahdollista, kun aktivointitoimenpiteisiin osallistumisen tarkoitetut seuraukset muodostavat positiivisen palautekytkennän nuoren elämässä. Silloin aktivointitoimenpiteet tuottavat nuorten tavoitteiden mukaisia seurauksia, jotka luovat pohjaa uusille ja aiempaa vaativammille elämänsuunnitelmille. Tämä ilmiö on havaittavissa myös Juhanin tarinassa: motivaatioon liittyvät ongelmat väistyvät nopeasti ja korvautuvat kuntoutumiseen liittyvillä tavoitteilla, mihin viittaa pilven käytön vähentyminen. Tässä vaiheessa aktivoinnissa on usein kyse työelämään tutustumisesta (Ylikännö & Jolkkonen 2013, 170), joka on osa kuntouttavaa prosessia. Lopulta Juhanin kuntoutumiseen liittyvät tavoitteet korvautuivat työllistymiseen liittyvillä tavoitteilla, mikä osoittaa, että hänen uskonsa omiin työllistymismahdollisuuksiinsa on vahvistunut. Työllistymiseen liittyvät tavoitteet ilmenivät nuorten haastattelupuheessa mainintoina *urasuunnitelmista, työkokemuksen hankkimisesta ja hyvästä työmotivaatiosta*.

Nuoret yhdistävät haastattelupuheessaan aktivointitoimenpiteiden hyvinvointiin ja työllistymiseen liittyvät seuraukset kiinteästi toisiinsa. Etenevissä palveluketjuissa tapahtumien kulku voi olla polveileva, mutta positiivinen kehitys on silti selvästi havaittavissa. Juhanin tarinassa se näkyy työtehtävien vaativuustason lisääntymisenä: hän siirtyy ensin palkattomasta harjoittelusta palkkatukityöhön ja saa lopulta työtarjouksen avoimilta työmarkkinoilta. Etenkin etsikkovaiheessa oleville nuorille, jotka eivät tiedä mitä he haluaisivat tehdä työkseen (Ylistö 2018, 34–35), on tärkeää saada kokemustietoa erilaisista ammatillisista vaihtoehdoista. Näyttää siltä, että aktivointitoimenpiteiden tarkoitettujen seurausten ansiosta nuorille kertyy alavalintaa helpottavaa kokemustietoa, jota he voivat jatkossa käyttää tietoisesti urasuunnitelmiansa apuna. Tämä osoittaa, että aktivointitoimenpiteiden tarkoitetut seuraukset palautuvat suurimmaksi osaksi nuorten tulevan toiminnan tiedostetuiksi olosuhteiksi, koska sen seurauksena nuorille syntyy tietovaranto, joka auttaa heitä

navigoimaan työmarkkinoilla. Erityisesti syrjäytymisvaarassa oleville nuorille aktiivointitoimenpiteet ovat tärkeä keino kartuttaa alavalintaa koskevaa kokemustietoa, koska he eivät yleensä pysty työllistymään suoraan avoimille työmarkkinoille.

Nuorten kuntoutumista sekä hyvinvoinnin ja työllistymismahdollisuuksien kohentamista voidaan pitää niin nuorten kuin palveluita järjestävien tahojenkin näkökulmasta aktivoinnin tarkoitettuina seurauksina: aktiivointi tuottaa työvoimapolitiittisilta toimenpiteiltä odotettuja sosiaalipoliittisia vaikutuksia ja edistää nuorten työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Nämä seuraukset ovat tarkoituksenmukaisia myös aktiivointitoimenpiteisiin osallistuvien nuorten näkökulmasta. Lisäksi aktiivoinnin liukuportaajat sisältävät vain vähän mainintoja aktiivointitoimenpiteiden hyvinvointia rapauttavista epäkohdista, mitä voidaan pitää osoituksena toimenpiteiden tarkoittamattomien seurausten vähäisestä määrästä. Aktiivoinnin liukuportaissa nuoret arvioivat aktiivointitoimenpiteitä ylipäänsä muita tarinatyyppejä positiivisemmin, mikä viittaa nuorten toiminnan ja heidän toimintaympäristönsä välisten ristiriitojen vähäisyyteen. Tämä voidaan tulkita niin, että nuori on toiminut yhteiskunnan rakenteiden tarjoamien sääntöjen mukaisesti ja pystynyt hyödyntämään sen tarjoamia resursseja tavoitteittensa saavuttamiseksi (vrt. Giddens 1984a, 25). Näin ollen yhteiskunnan rakenteet näyttäytyvät aktiivoinnin liukuportaissa positiivisina nuorten toimijuutta edesauttavina tekijöinä.

Aktiivoinnin karuselli

Aktiivoinnin karuselli on metafora, joka kuvaa aktiivointitoimenpiteitä, joiden seurauksena syntyy runsaasti sekä tarkoitettuja että tarkoittamattomia seurauksia. Karuselli (Haikkola ym. 2017, 73–74) on valittu tarinatyyppejä kuvaavaksi metaforaksi, koska tarinan juoni on kehämäinen; nuorten aktiivointitoimenpiteitä kuvaava haastattelupuhe lähtee liikkeelle joka kerta jotakuinkin samanlaisesta tilanteesta. Aktiivoinnin karusellissa aktiivointitoimenpiteiden myönteiset ja kielteiset seuraukset sekoittuvat toisiinsa, minkä vuoksi toimenpiteet näyttäytyvät nuorten ja palvelujärjestelmän näkökulmasta ristiriitaisina. Aktiivoinnin karuselli on parhaiten ymmärrettävissä eräänlaisena liminaalitulana, jossa nuoret ovat ajautuneet työvoiman marginaaliin ja työttömyydestä on tullut sen vuoksi heille pysyvä elämäntilanne (Ezzy 2001, 44). Pitkäaikaistyöttömien nuorten haastatteluissa kuvaamista aktiivointitoimenpiteistä kaksi kolmasosaa on luonteeltaan kehämäisiä. Leenan tarina on kompositio kahdeksantoista pitkäaikaistyöttömän nuoren haastattelusta:

Leena on lähtötilanteessa ollut työttömänä reilut kolme vuotta, ja hän kokee työttömyyteen liittyvän toimeettomuuden henkisesti raskaaksi. Työttömyyden aikana aktivointitoimenpiteet ovat tarjonneet hänelle mielekästä tekemistä ja lisäansioita. Hän on osallistunut kaksi kertaa työvoimatoimiston kurssille ja kahteen harjoitteluun ja ollut kaksi kertaa palkkatukityössä eri paikoissa. Varsinkin työnhakuvalmennusta Leena kritisoi, koska ei oppinut siellä mitään uutta, mutta sinne oli pakko osallistua. Harjoitteluissa ja palkkatukitöissä Leena on päässyt tekemään oman alansa töitä, mutta aktivointitoimenpiteet eivät johtaneet työllistymiseen. Haastattelun lopputilanteessa Leena oli työttömänä ja kertoi odottavansa, että hän saa uusittua palkkatukioikeutensa, jotta voi aloittaa työpajalla uuden palkkatukijakson. Hän ei enää odota, että työt jatkuisivat palkkatuen jälkeen. Leena kokee tilanteensa epäoikeudenmukaiseksi.

Leena on siinä mielessä tyypillinen haastatteluaineiston nuori, että hän kertoo osallistuvansa aktivointitoimenpiteisiin torjuakseen työttömyyteen liittyvää epämiellyttävää toimeettomuutta, joka on haastatteluaineistossa säännöllisesti toistuva teema (Ylistö 2022, 32). Se ilmenee haastatteluissa ilmaisuna *työttömyys hajottaa päätä, toimeettomuus käy mielen päälle, tulee mökkihöperöksi tai alkaa tylsistyttää*. Passiivinen joutenolo on siis nuorille pidemmän päälle rasittavaa. Nuoret kertoivat aktivointitoimenpiteiden myös rytmittävän heidän arkeaan ja mahdollistavan uusiin ihmisiin tutustumisen. Nämä haastattelupuheen piirteet voidaan tulkita niin, että työtä sisältävät aktivointitoimenpiteet tuottavat ainakin jossain määrin samoja latentteja funktioita kuin palkkatyö. Työn latentit funktiot viittaavat psykososiaalisiin tarpeisiin, joita työttömien on vaikea tyydyttää ilman palkkatyötä. Työn latentteja funktioita ovat arkirytmä, sosiaaliset kontaktit, yhteisön päämääriin osallistuminen, arvostus ja mielekäs tekeminen (Jahoda 1979). Näin ollen nuorten haastattelupuheessa on havaittavissa viitteitä toimenpiteiden hyvinvointia tukevista piirteistä, joita voidaan pitää nuorten näkökulmasta aktivointitoimenpiteiden tarkoitettuina seurauksina. Tämänkaltaiset tulokset ovat myös aktivointitoimenpiteille asetettujen sosiaalipoliittisten tavoitteiden mukaisia (ks. Aho 2008).

Nuorten näkökulmasta aktivointitoimenpiteiden tarkoitettuna seurauksena voidaan pitää myös niitä pieniä lisäansioita, joita nuoret aktivointiin osallistumalla voivat hankkia (Ylistö 2022, 33). Päiväkorvaus esimerkiksi kuntouttavaan työtöimintaan osallistumisesta oli aineiston keruun aikaan 9 euroa päivässä. Vaikka summa

on melko pieni, se voi kohentaa merkittävästi köyhyysrajalla elävien nuorten taloudellista tilannetta. Kehämäisten aktivointitoimenpiteiden positiiviset palautekytkennot ovat kuitenkin sen verran heikkoja, että niistä ei muodostu nuorten hyvinvointia, taloudellista tilannetta tai työllistymismahdollisuuksia pysyvästi edistäviä kumuloituvia prosesseja. Kehämäinen aktivointi ei auta nuoria täyttämään työnantajien rekrytointivaatimuksia, minkä vuoksi aktivointitoimenpiteiden positiiviset seuraukset jäävät lyhytkestoisiksi (ks. Asplund 2009, 96) ja toimenpiteiden jälkeen edessä on paluu työttömyyteen ilman konkreettisia jatkosuunnitelmia.

Nuorille myönteiset aktivointitoimenpiteiden tarkoitetut seuraukset voivat johtaa palvelujärjestelmän näkökulmasta tarkoittamattomaan lopputulokseen, koska nuoret voivat laistua aktivointitoimenpiteisiin. Esimerkiksi Leena odottaa haastatteluhetkellä, että hänen olisi jälleen mahdollista saada palkkatukea, jotta hän pääsee takaisin työskentelemään hänelle jo ennestään tuttuun työpajaan. Leena odottaa seuraavan palkkatukijakson alkua, vaikka hän tietää, että sitä seuraa aikanaan väijäämätön paluu työttömyyteen. Hän ei siis osallistu aktivointitoimenpiteisiin edistääkseen työllistymistään vaan lähinnä mielekkään tekemisen ja tilapäisten lisäansioiden vuoksi. Tätä toimintamallia voidaan pitää nuoria voimakkaasti velvoittavan aktivointipolitiikan tarkoittamattomana seurauksena. Aktivointipoliittisten linjausten vuoksi nuorten on lähes pakko osallistua toistuvasti erilaisiin työllistämistä edistäviin toimenpiteisiin (Haikkola 2020, 252; 2019, 335–336; Karjalainen 2013, 217). Tämän seurauksena aktivointitoimenpiteisiin osallistumisesta voi tulla nuorille itse päämäärä (Haikkola ym. 2017, 73), koska työllistämistoimenpiteet johtavat varsin harvoin työllistymiseen. Samalla aktivointi epäonnistuu päätehtävässään, joka on työttömien työllistyminen avoimille työmarkkinoille. Tämä on osoitus työttömien institutionaalisen kontekstin ja työttömien nuorten toimintamallien välisestä vastaamattomuudesta (ks. Giddens 1984b, 189).

Haastatteluaineisto osoittaa, että kehämäiset aktivointitoimenpiteet voivat tilapäisesti heikentää nuorten hyvinvointia. Haasteltujen nuorten mukaan aktivointitoimenpiteisiin liittyi epäoikeudenmukaisuuden kokemuksia, vaikutusmahdollisuuksien puutetta sekä aktivointitoimenpiteitä, jotka eivät vastanneet heidän tarpeitaan (Ylistö & Husu 2021). Näitä nuorten havaitsemia epäkohtia voidaan pitää nuoria kuormittavina aktivoinnin tarkoittamattomina seurauksina, jotka rapauttavat aktivointitoimenpiteiden positiivisia vaikutuksia. Leenan tarinassa voimakas epäoikeudenmukaisuuden kokemus liittyi työnantajiin, jotka *kierrättävät harjoittelijoita*.

Tällä ilmaisulla Leena tarkoittaa sitä, että työnantajat ottavat yleensä harjoittelujakson päätyttyä aiemman harjoittelijan tilalle uuden harjoittelijan sen sijaan, että palkkaisivat harjoittelijoita töihin. Lisäksi nuoret kertoivat, että heitä on painostettu osallistumaan erilaisiin työllistymistä edistäviin toimenpiteisiin, jotka eivät vastanneet heidän tarpeitaan. Nuorten parissa työskennelleet työntekijät eivät välttämättä ole tietoisesti harjoittaneet painostusta, vaan kyse on ensisijaisesti siitä, että nuoret ovat kokeneet tilanteen painostavaksi ja saattoivat päätyä sen vuoksi osallistumaan heille liian vaativiin tai muulla tavalla heille sopimattomiin työtehtäviin, jotka altistivat heidät toimenpiteiden keskeytyksille.

Nuorten aktivointitoimenpiteisiin liittyvä painostaminen tai harjoittelijoiden kierrättäminen samoilla työnantajilla ovat ainakin jossain määrin aktivoinnin poliittisten tavoitteiden mukaisia toimintamalleja. Hallinnollisesta ja poliittisesta näkökulmasta työttömien aktivoinnin yksi keskeisistä tehtävistä on työmoraalin lujittaminen ja työhalukkuuden testaaminen (Hvinden 1999, 29; Kotiranta 2008, 155; Nybom 2013, 47). Asiakastyön tasolla nämä poliittiset tavoitteet muuttuvat erilaisiksi määrällisiksi aktivointitavoitteiksi, jotka on asetettu nuorten parissa työskenteleville työvoima- ja sosiaalipalveluiden ammattilaisille. Tämänkaltaisella poliittisista intresseistä lähtevällä aktivoinnilla on taipumus sivuuttaa nuorten tarpeet, minkä tarkoittamattomana seurauksena nuorten hyvinvointia heikentävät epäkohdat lisääntyvät. Siksi myös työllistämistoimenpiteiden kielteiset vaikutukset voivat aikojen saatossa muodostaa kumuloituvia prosesseja.

Aktivoinnin kummitusjuna

Aktivoinnin kummitusjuna on metafora, joka kuvaa aktivointitoimenpiteitä, joiden seuraukset ovat suurimmaksi osaksi tarkoittamattomia niihin osallistuvien nuorten ja palveluita järjestävien tahojen näkökulmasta. Kummitusjuna on valittu tarinatyypiksi kuvaavaksi metaforaksi, koska pitkäaikaistyöttömien nuorten tässä tarinatyypissä kuvaamat tarkoittamattomat seuraukset ovat korostuneen kielteisiä. Aktivoinnin kummitusjuna kuvaa keskeytykseen päättyneitä työllistämistoimenpiteitä, joiden seurauksena nuorten lopputilanne on merkittävästi huonompi kuin alkutilanne ennen aktivointitoimenpidettä. Aktivoinnin kummitusjunassa on tragedian piirteitä, koska tapahtumien lopputulos poikkeaa huomattavasti siitä, mitä nuori on toimenpiteeseen osallistumisella alun perin tavoitellut (Ezzy 2001, 69–70,

76). Kolmen nuoren haastattelussa toimenpiteiden keskeytykset ilmenivät yksittäisinä kokemuksina, kun taas kolmella muulla nuorella niistä oli muodostunut toistuva elämänkulun piirre. Kristianin tarina on kompositio näistä kuudesta tarinasta:

Tarinan lähtötilanteessa Kristian oli keskeyttänyt ammattikoulun ja ollut sen jälkeen reilun vuoden ajan työttömänä. Työvoimatoimiston kautta hän ohjautui valmentavalle kurssille, johon sisältyi harjoittelupaikan etsintää ja harjoittelujakso. Kristianin motivaatio oli heikko, ja kurssi oli tarkoitettu lähinnä oppisopimuspaikkaa etsiville nuorille, joilla oli harjoittelupaikka jo valmiiksi tiedossa. Kristian sen sijaan ei tiennyt, millaista työtä haluaisi tehdä. Hän kävi kokeilemassa kahta harjoittelupaikkaa, mutta ei viihtynyt kummassakaan. Lopulta kolmas harjoittelu päättyi keskeytykseen, koska hän sairastui flunssaan eikä pystynyt ilmoittamaan tilanteestaan harjoittelupaikkaan tai TE-toimiston työntekijöille. Tarinan lopputilanteessa Kristianin työmarkkinatuen maksu oli keskeytetty poissaolojen vuoksi. Kristian kertoi, että hänelle on käynyt ennenkin vastaavalla tavalla ja hän tuntee sen vuoksi häpeää.

Kristianin tarina havainnollistaa toimenpiteiden keskeytykseen liittyviä tarkoitamattomia seurauksia ja niihin liittyviä kielteisiä palautekytkentöjä, jotka heikentävät Kristianin tulevan toiminnan mahdollisuuksia työmarkkinoilla. Kristianin tarinassa ongelmien lähtökohtana on se, että hänellä ei ole oppisopimuskoulutukseen liittyviä suunnitelmia, mutta siitä huolimatta hänet ohjataan oppisopimuskoulutukseen suuntautuneille nuorille tarkoitettulle kurssille. Näin ollen toimenpiteen viralliset päämäärät ja Kristianin suunnitelmat ovat jo lähtökohdiltaan ristiriitaiset. Epäsopivat toimenpiteet voivat aiheuttaa turhautumista, henkistä räsytystä ja kielteisiä tunnereaktioita (Ylistö & Husu 2021, 9–11), jotka heikentävät nuorten motivaatiota. Lisäksi elämäntapahtumien ja elämänsuunnitelmien väliset ristiriidat voivat altistaa työttömiä psyykkisille ongelmille (Ezzy 2001, 42). Siksi epäonnistuneen palveluohjauksen tarkoitamattomana seurauksena toimenpiteen keskeyttämisriski lisääntyy. Osa haastatelluista nuorista pystyi päättämään toimenpiteet hallitusti, koska he esittivät toimenpiteen keskeyttämiselle terveydellisen tai jonkin muun työvoimapolitiittisesti hyväksyttävän perusteen. Usein tilanteen ratkeaminen helpottaa nuorten oloa, mutta siitä huolimatta toimenpiteen keskeytyks voi olla heille merkittävä epäonnistumisen kokemus. Keskeyttäminen herätti nuorissa muun muassa häpeää ja heikensi heidän tulevaisuudenuskoa.

Kristian keskeytti kaksi harjoittelua hallitusti, mutta kolmannen aikana hän sairastuu flunssaan. Kristian ei kuitenkaan käynyt lääkärissä, koska ei päässy vaan lähtemään, mikä viittaa siihen, että hänen toimintansa on lamautunut hallitsemattoman tilanteen herättämien kielteisten tunnereaktioiden vuoksi. Samasta syystä hän ei kyennyt ilmoittamaan tilanteestaan harjoittelupaikkaan tai TE-toimistoon. Kristianin toiminnan tarkoittamattomana seurauksena kolmas harjoittelujakso päättyi hallitsemattomaan keskeytykseen. Toimenpiteen hallitsematon keskeytyks tarkoittaa sitä, että nuori katoaa palveluiden piiristä ilmoittamatta poissaololleen mitään syytä (Ylistö 2022, 37; Ylistö & Husu 2021). Nuorten haastattelupuheessa toimenpiteiden hallitsemattomiin keskeytyksiin liittyy voimakasta henkistä rasi- tusta, koska tilanteen ratkaiseminen viivästyy. Henkistä rasi- tusta voimistavat työ- voimapolitiittiset sanktiot, jotka lisäävät nuorten taloudellista ahdinkoa (ks. Ervasti & Venetoklis 2010).

Kristianin työttömyyskorvausten maksu katkaistiin harjoittelun hallitsemattoman keskeytymisen seurauksena. Tämän kaltaisten työvoimapolitiittisten sanktioiden tarkoitus on lisätä työn vastaanottamisen kannustimia ja ehkäistä ei-toivottuja toimintamalleja. Kristianin kohdalla sanktiot toimivat lähinnä tarkoitustaan vastaan, koska hän katosi kokonaan palveluiden piiristä. Myös muissa tutkimuksissa on havaittu, että sanktiot voivat entisestään vieraannuttaa nuoria järjestäytyneestä yhteiskunnasta ja kannustaa turvautumaan rikollisuuden tai harmaan talouden kaltaisiin selviytymisstrategioihin (Mäki & Autio 2011, 39). Aktivointitoimenpiteiden hallitsemattomat keskeytykset voivat siis tuottaa kielteisiä tarkoittamattomia seurauksia, jotka eivät ole mielekkäitä kenenkään näkökulmasta.

Etenkin elämänhallinnan, työkyvyn ja stressinhallinnan ongelmista kärsivät nuoret ovat haavoittuvia aktivointiin liittyville riskeille (Vastamäki 2010, 22), jolloin lähtökohdiltaan hyvää tarkoittavat palvelut voivat vahingoittaa nuoria. Aktivointi- toimenpiteisiin osallistuminen voi näin olla pitkäaikaistyöttömälle nuorelle merkittävä riski. Tästä näkökulmasta vastikkeellisten aktivointitoimenpiteiden voimakasta kohdentamista ilman toisen asteen tutkintoa oleviin alle 25-vuotiaisiin nuoriin (Haikkola ym. 2017, 58) voidaan pitää kyseenalaisena suomalaisen akti- vointipolitiikan painotuksena. Koulupudokkaita on pidetty erityisen haavoittuvassa asemassa olevana nuorten ryhmänä (Paananen ym. 2019), mutta silti tälle nuorten ryhmälle on asetettu lukuisia opintojen etenemiseen, koulutuspaikkojen hakemiseen ja vastaanottamiseen liittyviä toimeentuloturvan erityisehtoja. Niiden tarkoitus on aktivoida nuoria hakemaan koulutus- tai työpaikkoja, mutta erityisessä syrjäyty-

misvaarassa olevien nuorten kohdalla ne voivat toimia tarkoitustaan vastaan. Työvoimapolitiittisten sanktioiden tarkoittamattomana seurauksena haavoittuvassa asemassa olevien nuorten työllistymismahdollisuudet voivat jopa heikentyä, koska niiden seurauksena nuorille voi kasautuva taloudellisia ongelmia ja epäonnistumisen kokemuksia.

Johtopäätökset ja pohdinta

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia tarkoittamattomia ja tarkoitettuja seurauksia aktivointitoimenpiteillä on ollut pitkäaikaistyöttömien nuorten itsensä arvioimana. Analyysissä päädyttiin kolmeen tarinatyyppiin, jotka auttavat hahmottamaan työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuuteen liittyviä myönteisiä ja kielteisiä seurauksia niihin osallistuvien nuorten näkökulmasta. Tutkimus osoittaa, että toiminnan rekursiivisuus eli itseensä palautuva luonne (Giddens 1984a, 5, 25; 1984b, 24, 98) auttaa ymmärtämään, miten työllistämistoimenpiteet saavat aikaan muutoksia nuorten hyvinvoinnissa ja työllistämismahdollisuuksissa. Nuorten haastattelupuheessa toiminnan rekursiivisuus on ymmärrettävissä aktivointitoimenpiteiden tarkoitettujen ja tarkoittamattomien seurausten muodostamiksi palautekytkennöiksi, jotka ajan myötä saavat aikaan kumuloituvia prosesseja. Tutkimuksen keskeiset tulokset voidaan tiivistää kolmeen kohtaan.

Ensimmäinen havainto on se, että työvoimapolitiittisten toimenpiteiden sosiaalipoliittiset ja työllistymisvaikutukset liittyvät kiinteästi toisiinsa, koska ne molemmat linkittyvät aktivointitoimenpiteiden tuottamiin kasautuviin onnistumisen kokemuksiin. Kasautuvien onnistumisen kokemusten ansiosta aktivointitoimenpiteistä muodostuu looginen ja etenevä jatkumo. Havainto on merkittävä, koska tähän saakka työvoimapolitiittisten toimenpiteiden arviointitutkimuksissa on yleensä käsitelty toimenpiteiden sosiaalipoliittisia ja työllistymisvaikutuksia toisistaan erillisinä kokonaisuuksina. Teoreettisesti tulkittuna kyse on siitä, että aktivointitoimenpiteiden tarkoitettuihin seurauksiin liittyvien palautekytkentöjen (ks. Boonstra ym. 2016) on oltava riittävän voimakkaita, jotta ne voivat muodostaa nuorten hyvinvointia kohentavia kasautuvia prosesseja. Lisäksi on tärkeää, että aktivointitoimenpiteiden tarkoitettut seuraukset lisäävät nuorten urasuunnitelmia tukevaa tietovarantoa, mikä osoittaa, että aktivoinnin tarkoitettut seuraukset palautuvat nuorten tulevan toi-

minnan tiedostetuiksi olosuhteiksi. Siksi onnistuneella aktivoinnilla voidaan kohentaa pitkäaikaistyöttömien nuorten elämänhallintaa, hyvinvointia ja työllistymismahdollisuuksia. Aktivointitoimenpiteet ovat silloin mielekkäitä niin toimenpiteisiin osallistuvien nuorten kuin työttömien palveluita järjestävien tahojenkin näkökulmasta.

Toinen keskeinen havainto on se, että aktivointitoimenpiteiden tarkoittamattomat seuraukset näyttäytyvät erityisessä syrjäytymisvaarassa oleville nuorille yleensä kielteisinä vastoinkäymisinä. Tämä saattaa johtua siitä, että haastateltujen nuorten toiminnan edellyttämät resurssit ovat usein heikentyneet, koska heidän elämäänsä kuormittavat erilaiset työ- ja toimintakyvyn vajeet sekä taloudelliset ja sosiaaliset ongelmat. Heikentyneet voimavarat kaventavat toimijan mahdollisuuksia saada teoillaan aikaan haluamiaan vaikutuksia (ks. Giddens 1984a, 14–16; 1984b, 151–152), mikä vaikeuttaa nuorten päämääräsuuntautunutta toimintaa ja heikentää heidän valmiuksiaan reagoida yllättäviin tilanteisiin. Pahimmillaan aktivointitoimenpiteet voivat laukaista elämänhallinnallisia kriisejä (Ylistö 2022; Ylistö & Husu 2021), minkä seurauksena syntyy suuri määrä negatiivisia tarkoittamattomia seurauksia. Silloin aktivointitoimenpiteet johtavat lopputulokseen, joka ei ole mielekäs kenenkään näkökulmasta. Erityisen voimakkaasti kielteiset tarkoittamattomat seuraukset linkittyvät hallitsemattomasti keskeytyneisiin toimenpiteisiin ja työvoimapolitiisiin sanktioihin. Siksi työllistymistoimenpiteisiin osallistuminen voi olla riski etenkin mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsiville nuorille. Sen vuoksi aktivointia tulisi tutkia nykyistä enemmän myös haittojen vähentämisen näkökulmasta.

Kolmas havainto on se, että nuorten toiminnan logiikka muuttuu, mikäli he osallistuvat toistuvasti tuloksettomiin työllistämistoimenpiteisiin. Tämä ongelma koskettaa erityisesti kehämäisiä aktivointitoimenpiteitä, jotka ovat nuorten haastattelupuheessa kaikkein yleisin aktivointitoimenpiteiden tyyppi. Kehämäiset aktivointitoimenpiteet tuottavat yhtäaikaaisesti tarkoitettuja ja tarkoittamattomia seurauksia, minkä vuoksi ne näyttäytyvät nuorten asiakkaiden ja palveluita järjestävien tahojen näkökulmasta ristiriitaisina. Kehämäisessä aktivoinnissa toimenpiteisiin liittyvien tarkoitettujen seurauksien palautekytkennät ovat niin heikkoja, että ne eivät tuota nuorten hyvinvointia ja työllistymismahdollisuuksia kohentavia kasautuvia onnistumisen kokemuksia. Siksi niiden vaikutukset jäävät tilapäisiksi. Lisäksi nuoret tunnistivat kehämäisistä aktivointitoimenpiteistä runsaasti erilaisia epäkohtia, jotka rapauttavat toimenpiteiden myönteisiä vaikutuksia. Kehämäisen aktivoinnin

seurauksena nuoret voivat menettää uskon työllistymismahdollisuuksiinsa, minkä seurauksena osa heistä laitostuu työllistämistoimenpiteisiin ja osallistuu niihin ensisijaisesti hankkiakseen itselleen mielekästä tekemistä tai pieniä lisäansioita eikä parantaakseen työllistymismahdollisuuksiaan. Tällöin aktivointitoimenpiteet epäonnistuvat päätehtävässään eli työttömien työllistymisen edistämisessä.

Aineisto on kerätty noin kymmenen vuotta sitten. Sen jälkeen työttömiä koskevat aktiivisen työvoima- ja sosiaalipolitiikan linjaukset ovat vähitellen kiristyneet. Tämä kehityskulku koskettaa myös nuoria. Nämä poliittiset ja hallinnolliset linjaukset voivat lisätä nuorten parissa työskentelevien työntekijöiden paineita ohjata nuoria vastikkeellisiin aktivointitoimenpiteisiin. Sen seurauksena nuoret saattavat osallistua toimenpiteisiin, joihin he eivät ole valmiita (Yates & Payne 2006, 331), mikä voi puolestaan lisätä aktivoinnin haittavaikutuksia. Näin ollen työllistämistoimenpiteitä ei voida pitää nuorten hyvinvointia ja työllistymismahdollisuuksia vahvistavina automaatteina, vaan niihin osallistumiseen liittyy työttömien näkökulmasta riskejä. Nämä riskit ovat sitä suurempia, mitä heikommassa asemassa oleviin työttömien ryhmiin velvoitteet kohdistetaan.

Kirjoittaja

Sami Ylistö

YTT, yliopistonopettaja Jyväskylän yliopisto
sähköposti: sami.ylisto@jyu.fi

Rahoituslähteet ja sidonnaisuudet

Artikkeli on osa väitöskirjahanketta, jota ovat rahoittaneet Oskar Öflunds Stiftelse, Keski-Suomen Kulttuurirahasto, Ellen ja Artturi Nyysösen säätiö ja Jyväskylän yliopisto.

Kirjallisuus

- Aho, S.** (2008) Miksi työvoimapolitiittisten toimenpiteiden mitattu vaikuttavuus on keskimäärin alhainen? Työllistyvyyden parantamispyrkimysten arvioinnin keskeisten ongelmien tarkastelua. *Hallinnon tutkimus* 26 (4), 45–60.
- Aho, S., Tuomala, J., Hämäläinen, K. & Mäkiäho, A.** (2018) Työvoimapalvelujen kohdistuminen ja niihin osallistuvien työllistyminen. Helsinki: Hallinnon tutkimuksen seura.
- Ala-Kauhaluoma, M.** (2005) Keppiä ja porkkanaa: Voidaanko aktivoinnilla vaikuttaa työttömän työllistymiseen ja hyvinvointiin? *Yhteiskuntapolitiikka* 70 (1), 42–53.
- Ala-Kauhaluoma, M., Keskitalo, E., Lindqvist, T. & Parpo, A.** (2004) Aktiivisen sosiaalipolitiikan reformi 2001. Väkiraportti kuntouttavan työtoiminnan lain kohdentumisesta ja tuloksista. Helsinki: Stakes.
- Alasalmi, J., Busk, H., Holappa, V., Oosi, O. & Raukola, A.** (2022) Aktiivisen työvoimapolitiikan palveluiden kustannusvaikuttavuus. Helsinki: TEM.
- Apo, S.** (1990) Kertomusten sisällön analyysi. Teoksessa K. Mäkelä (toim.) *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Helsinki: Gaudeamus, 62–80.
- Asplund, R.** (2009) Työmarkkinoiden toiminnan ja toimivuuden vaikutuksesta työllisyyteen ja työttömyyteen. Helsinki: TEM.
- Boonstra, W., Björkvik, E., Haider, J. & Masterson, V.** (2016) Human responses to social-ecological traps. *Sustainability Science* 11 (6), 877–889. <https://doi.org/10.1007/s11625-016-0397-x>
- Caliendo, M. & Schmidl, R.** (2016) Youth unemployment and active labor market policies in Europe. *IZA Journal of Labor Policy* 5 (1), 1–30.
- Card, D., Kluve, J. & Weber, A.** (2017) What works? A meta-analysis of recent active labour market program evaluations. *Journal of European Economic Association* 16 (3), 894–931. <https://doi.org/10.1093/jeea/jvx028>
- Carter, E. & Witworth, A.** (2017) Work activation regimes and well-being of unemployed people: Rhetoric, risk and reality of quasi-marketization in the UK Work Programme. *Social Policy & Administration* 51 (5), 796–816. <https://doi.org/10.1111/spol.12206>
- Dietrich, H.** (2012) Youth unemployment in Europe: Theoretical considerations and empirical findings. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung.

- Ervasti, H. & Venetoklis, T.** (2010) Unemployment and subjective well-being: An empirical test of deprivation theory, incentive paradigm and financial strain approach. *Acta Sociologica* 53 (2), 119–138. <https://doi.org/10.1177/0001699310365624>
- Ezzy, D.** (2001) *Narrating unemployment*. Sydney: Ashgate.
- Fryer, D.** (1994) Labour market disadvantage, deprivation and mental health. *The Psychologist* 8 (6), 265–272.
- Giddens, A.** (1984a) *The constitution of society*. Cambridge: Polity Press.
- Giddens, A.** (1984b) Yhteiskuntateorian keskeisiä ongelmia: Toiminnan, rakenteen ja ristiriidan käsitteet yhteiskunta-analyysissä. Helsinki: Otava.
- Haikkola, L.** (2019) Shaping activation policy at the street level: Governing inactivity in youth employment services. *Acta Sociologica* 62 (3), 334–348. <https://doi.org/10.1177/0001699318784341>
- Haikkola, L.** (2020) Classed and gendered transition in youth activation: The case of Finish youth employment services. *Journal of Youth Studies* 24 (2), 250–266. <https://doi.org/10.1080/13676261.2020.1715358>
- Haikkola, L. & Näre, L. & Lähteenmaa, J.** (2017) Tunnistamisen institutionaaliset kontekstit: Nuoret työttömät aktivointitoimenpiteissä. Teoksessa S. Aaltonen & A. Kivijärvi (toim.) *Nuoret aikuiset hyvinvointipalveluiden käyttäjinä ja kohteina*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 53–78.
- Heponiemi, T., Wahlström, M., Elovainio, M., Sinervo, T., Aalto, A.-M. & Keskimäki, I.** (2008) *Katsaus työttömyyden ja terveyden välisiin yhteyksiin*. Helsinki: Edita.
- Herbig, B., Glaser, J. & Angerer, P.** (2012) Old, sick, unemployed, without change? *Bundesgesundheitsblatt – Gesundheitsforschung – Gesundheitsschutz* 55 (8), 970–979.
- Hvinden, B. & Halvorsen, R.** (2018) Mediating agency and structure in sociology: What role for conversion factors? *Critical Sociology* 44 (6), 865–881. <https://doi.org/10.1177/0896920516684541>
- Hvinden, B.** (1999) *Activation: A Nordic perspective*. Teoksessa *Linking welfare and work*. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 27–42.
- Hämäläinen, K. & Tuomala, J.** (2006) *Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikutusten arviointi*. Helsinki: TEM.

- Hänninen, V.** (1999) Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Tampere: Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/urn:isbn:951-44-5597-5>
- Ilmonen, K.** (1994) Anthony Giddensin rakenteistumisteoria ja sen kritiikki. Teoksessa R. Heiskala (toim.) Sosiologisen teorian nykysuuntauksia. Helsinki: Gaudeamus, 316–347.
- Immervoll, H. & Scarpetta, S.** (2012) Activation and employment support policies in OECD countries: An overview of current approaches. *IZA Journal of Labor Policy* 1 (1), 1–20.
- Jahoda, M.** (1979) The impact of unemployment in the thirties and seventies. *British Psychological Society Bulletin* 32, 309–314.
- Jokiperä, T.** (2001) Palkkaperustaisen työllistämistuen toteutuminen viime vuosina. Teoksessa H. Kauppinen (toim.) Tehoavatko toimenpiteet? Työllisyysvaikutusten arviointi. Tyva-projektin loppuraportti 2001. Helsinki: TEM, 111–122.
- Juvonen-Posti, P., Kallanranta, T., Eksymä, S-L., Piirainen, K. & Keinänen-Kiukaanniemi, S.** (2002) Into work, through tailored paths: A two-year follow-up of the return-to-work rehabilitation and re-employment project. *International Journal of Rehabilitation Research* 25 (4), 313–330. <https://doi.org/10.1097/00004356-200212000-00009>
- Karjalainen, V.** (2011) Aktiivisen sosiaalipolitiikan ristiriitainen tehtävä. Teoksessa E. Palola & V. Karjalainen (toim.) Sosiaalipolitiikka: Hukassa vai uuden jäljillä? Helsinki: THL, 227–248.
- Karjalainen, V.** (2013) Aktivointipolitiikan ajankohtaisuus. Teoksessa E. Keskitalo & V. Karjalainen (toim.) Kaikki työuralle! Työttömien aktivointipolitiikkaa Suomessa. Helsinki: THL, 207–224.
- Karjalainen, J. & Karjalainen, V.** (2010) Kuntouttava työtoiminta – aktiivista sosiaalipolitiikkaa vai työllisyyspolitiikkaa? Empiirinen tutkimus pääkaupunkiseudulta. Helsinki: THL.
- Keskitalo, E.** (2008) Balancing social citizenship and new paternalism: Finnish activation policy and street-level practice in a comparative perspective. Helsinki: Stakes.
- Kluve, J.** (2010) The effectiveness of European active labor market programs. *Labour Economics* 17 (6), 904–918. <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2010.02.004>

- Kotiranta, T.** (2008) *Aktivoinnin paradoksit*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-3250-3>
- Luhtasela, U.** (2009) *Osallisuuden rakentuminen kuntouttavassa työtoiminnassa. Sosiaalityön erikoistumiskoulutuksen lisensiaatintutkimus*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Martelin, T., Nenonen, T. & Leeman, L.** (2013) *Pohdinta*. Teoksessa R-L. Kokko, T. Nenonen, T. Martelin & S. Koskinen (toim.) *Työllisyys, terveys ja hyvinvointi – Paltamon työllistämismallin vaikutusten arviointitutkimus 2009–2013*. Helsinki: THL, 135–136.
- Martin, J.** (2015) *Activation and active labour market policies in OECD countries: Stylised facts and evidence on their effectiveness*. *IZA Journal of Labor Policy* 4, 1–29.
- Montén, S. & Tuomala, J.** (2003) *Alueellinen työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys 1990-luvulla*. Helsinki: VTT.
- Mäki, S. & Autio, M.** (2011) *Mistä rahaa elämiseen? Nuoret toimeentulotuen ja pikalainojen välisessä jännitteessä*. Teoksessa K. Paakkunainen & L. Suurpää (toim.) *Nuorten poliittinen ohjaus. Strategista johtamista, kentän kasvavaa yhteistyötä vai latistuvaa osallistumista?* Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura, 38–41.
- Nybom, J.** (2013) *Activation and ‘coercion’ among Swedish social assistance claimants with different work barriers and socio-demographic characteristics: What is the logic?* *International Journal of Social Welfare* 22 (1), 45–57.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-2397.2011.00858.x>
- Näre, S. & Näre, L.** (2022) *Työttömyys sattuu: Arjen kamppailuja työllistämistoimien rattaissa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Paananen, R., Surakka, A., Kainulainen, S., Ristikari, T. & Gissler, M.** (2019) *Nuorten aikuisten syrjäytymiseen liittyvät tekijät ja sosiaali- ja terveystalveluiden ajoittuminen*. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 56 (2), 114–128. <https://doi.org/10.23990/sa.73002>
- Parkkila-Puranen, P.** (2015) *Systemaattinen kirjallisuuskatsaus kuntouttavan työtoiminnan vaikuttavuudesta*. Rovaniemi: Lapin AMK.
- Sage, D.** (2015) *Do active labour market policies promote the well-being, health and social capital of the unemployed? Evidence from the UK*. *Social Indicators Research* 124 (2), 319–337. <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0788-2>

- Sandelin, I.** (2014) Kuntouttava työtoiminta asiakkaiden kokemana: Kirjallisuuskatsaus asiakkaiden toiminnalle antamista merkityksistä. Helsinki: THL.
- Strandh, M.** (2001) State intervention and mental well-being among the unemployed. *Journal of Social Policy* 30 (1), 57–80. <https://doi.org/10.1017/S0047279400006176>
- Strandh, M., Nilsson, K., Nordlund, M. & Hammarström, A.** (2015) Do open youth unemployment and youth programs leave the same mental health scars? Evidence from a Swedish 27-year cohort study. *BMC Public Health* 15 (1), e1151. <https://doi.org/10.1186/s12889-015-2496-5>
- Sundvall, S. & Härmälä, K.** (2016) Työllistääkö palkkatuki? Työllistämiskeskeisen vaikuttavuus Uudellamaalla. Helsinki: Uudenmaan ELY-keskus.
- Tammelin, M.** (2010) Kokemuksia sosiaalipalveluista: Kuntouttavan työtoiminnan asiakasfoorumit Keski-Suomessa. Helsinki: THL.
- Thomson, R.** (2007) A biographical perspective. Teoksessa M. Kehily (toim.) *Understanding youth: Perspectives, identities and practices*. Lontoo: Sage, 73–106.
- Tuomaala, M.** (2019) Aktiivisilta työvoimapolitiittisilta palveluilta sijoittuminen vuonna 2017. Helsinki: TEM.
- Vastamäki, J.** (2010) Koherenssin tunne ja työttömyys: Väitöskirjatutkimuksen keskeisiä tuloksia. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Vastamäki, J., Moser, K. & Paul, K. I.** (2009) How stable is sense of coherence? Changes following an intervention for unemployed individuals. *Scandinavian Journal of Psychology* 50 (2), 161–171. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2008.00695.x>
- Vinokur, A., Price, R. & Schul, Y.** (1995) Impact of the JOBS intervention on unemployed workers varying in risk for depression. *American Journal of Community Psychology* 23 (1), 39–74. <https://doi.org/10.1007/bf02506922>
- Vinokur, A., Schul, Y., Vuori, J. & Price, R.** (2000) Two years after a job loss: Long-term impact of the JOBS program on reemployment and mental health. *Journal of Occupational Health Psychology* 5 (1), 32–47. <https://doi.org/10.1037//1076-8998.5.1.32>
- Vuori, J., Silvonen, J., Vinokur, A. D. & Price, R. H.** (2002) The Työhön Job Search Program in Finland: Benefits for the unemployed with risk of depression or discouragement. *Journal Occupational Health Psychology* 7 (1), 5–19. <https://doi.org/10.1037//1076-8998.7.1.5>

- Wiese, B.** (2007) Successful pursuit of personal goals and subjective well-being. Teoksessa B. Little, K. Salmela-Aro & S. Phillips (toim.) Personal project pursuit: Goals, action, and human flourishing. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 301–328.
- Wright, S. & Patric, R.** (2019) Welfare conditionality in lived experience: aggregating qualitative longitudinal research. *Social Policy and Society* 18 (4), 579–613. <https://doi.org/10.1017/S1474746419000204>
- Xiao, L., Wang, J., He, G.-P. & De Bellis, A.** (2014) Family caregivers challenges in dementia care in Australia and China: A critical perspective. *BMC Geriatrics* 14 (6), 1–13. <https://doi.org/10.1186/1471-2318-14-6>
- Yates, S. & Payne, M.** (2006) Not so NEET? A Critique of the use of ‘NEET’ in setting targets for interventions with young people. *Journal of Youth Studies* 9 (3), 329–344. <https://doi.org/10.1080/13676260600805671>
- Ylikännö, M. & Jolkkonen, R.** (2013) Nuorten työllistyminen. Teoksessa R.-L. Kokko, T. Nenonen, T. Martelin & S. Koskinen (toim.) Työllisyys, terveys ja hyvinvointi – Paltamon työllistämismallin vaikutusten arviointitutkimus 2009–2013. Helsinki: THL, 167–175.
- Ylistö, S.** (2009) Tavoiteteoreettinen elämänhallinta: Selvyttä sekavaan käsitteistöön. *Sosiologia* 46 (4), 286–299.
- Ylistö, S.** (2018) Why do young people give up their job search? *Nordic Journal of Working Life Studies* 8 (3), 27–45. <https://doi.org/10.18291/njwls.v8i3.109539>
- Ylistö, S.** (2022) Pitkäaikaistyöttömien nuorten asemoituminen työttömyysturvalaissa säädettyihin velvoitteisiin. *Nuorisotutkimus* 40 (4), 24–42. <https://doi.org/10.57049/nuorisotutkimus.9125703>
- Ylistö, S. & Husu, H.-M.** (2021) Negative emotional consequences of labour market activation policies for long-term unemployed young adults in Finland. *International Journal of Sociology and Social Policy* 41 (13), 1–15. <https://doi.org/10.1108/IJSSP-02-2021-0039>

Sami Ylistö

Escalator, carousel, or ghost train? The intended and unintended consequences of activation measures for long-term unemployed youth

Active labour market policy measures are key interventions for employment promotion, and young people have been one of the main target groups of these measures. Nevertheless, there are currently only a few studies available on the positive and negative consequences of activation for young people at particular risk of exclusion. This article examines this elusive problem using interview data from long-term unemployed youth. The aim of the study is to explore the intended and unintended consequences of active labour market policy measures as perceived by long-term unemployed young people. The dataset includes 28 life course interviews with long-term unemployed young people. The data have been analysed using thematic narrative analysis, and Anthony Giddens' structuration theory is used as a theoretical framework for interpreting the results. In the analysis, the young people's experiences are summarised into three story types: the activation escalator, the carousel, and the ghost train. These story types describe the different consequences of activation from the perspective of long-term unemployed young people. The research shows that activation can help young people break the vicious circle of unemployment, but there are also considerable risks associated with participation in active labour market policy measures.

Keywords: activation, unemployment, long-term unemployment, active labour market policy measures